

عوامل راهکارهای موثر بر رشد اقتصاد در شرایط اقتصادی مقاومتی

عماد رضایی^۱، راحیل امیری نیک^۲

^۱ باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد ملایر، دانشگاه آزاد اسلامی، ملایر، ایران.

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، ملایر، ایران.

نام و نشانی ایمیل نویسنده مسئول:

عماد رضایی

Rezaei.emad@gmail.com

چکیده

از زمان پیروزی انقلاب اسلامی در ایران غرب علیه جمهوری اسلامی ایران با هدف متوقف کردن چرخه اقتصاد به ویژه برنامه های صلح آمیز هسته ای ایران تلاش می کند که این امر سبب به وجود آمدن واژه ای جدید تحت عنوان اقتصاد مقاومتی به ادبیات اقتصادی و سیاسی کشور شد و به فراخور حال و روز اقتصاد کشورمان مورد بحث قرار گرفته است. «اقتصاد مقاومتی» راه چاره ای است که برای برون رفت از این وضعیت در نظر گرفته شده است. که خلاصه آن مردمی کردن اقتصاد و سپردن آن به دست خود مردم است. به این صورت که مردم با اصلاح الگوی مصرف و تلاش جهادگونه موجبات شکوفایی اقتصاد را فراهم کنند که البته این به معنی ریاضت اقتصادی نیست.

واژگان کلیدی: اقتصاد مقاومتی، تحریم اقتصادی، ریاضت اقتصادی، ضرورت اقتصادی، جمهوری اسلامی ایران

مقدمه

با ظهور انقلاب اسلامی، شکل جدیدی از حکومت در دنیا پدیدار شد که بنای سازگاری با قطب قدرت استکبار را نداشته و به مبارزه با استکبار پرداخت. ظهور چنین حکومتی آن هم در منطقه خاورمیانه که از لحاظ اقتصادی و ژئوپلیتیکی دارای اهمیت بسیار زیاد است، باعث شد که نظام استکبار جهانی با تمام قوا به مبارزه با انقلاب برخیزد. با پایان یافتن جنگ و عدم پیروزی استکبار در زمینه های نظامی، تهاجمات به عرصه های دیگر کشیده شد. یکی از این عرصه ها که خصوصاً در سال های اخیر با تهاجمات گسترده همراه بوده است، عرصه اقتصادی است. بنابراین خود انقلاب اسلامی مکلف به نوآوری و نظریه پردازی و الگو سازی در عرصه های جدید اقتصادی است. هر کشوری که علم استکبار ستیزی را برپا کند، نیازمند چنین الگوهای است. یکی از این مفاهیم اقتصاد مقاومتی است.

تعریف اقتصاد مقاومتی

امروزه جمهوری اسلامی در حوزه های اقتصادی خود با مسائل یا مفاهیمی مواجه است که به هیچ عنوان تاکنون چه در عرصه ی نظر و در کتاب های درسی و چه در عرصه ی عمل و تجارب بشری مشابه و مابه ازای واقعی نداشته است. بنابراین خود انقلاب اسلامی مکلف به نوآوری و ابتکار و نظریه پردازی و الگوسازی در این عرصه های جدید اقتصادی است. هر کشوری که غلم استکبار ستیزی را برپا کند نیازمند چنین الگوهای است. یکی از این مفاهیم، «اقتصاد مقاومتی» است. اگر اقتصاد را الگوهای ارتباطی (اعم از کنش و ساختارهای) شبکه ای از کنش گران تولید، توزیع و مصرف کالا و خدمات در شرایط تاریخی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، جغرافیایی و اقلیمی و مواهب طبیعی برای کاربرد بهینه منابع، به ویژه منابع کمیاب و کسب بیشترین سرمایه اقتصادی در سطوح مختلف بدانیم، بر این اساس می توان گفت اقتصاد مقاومتی الگوهای ارتباطی شبکه ای از کنش-گران تولید، توزیع و مصرف کالا و خدمات در شرایط تاریخی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، جغرافیایی و اقلیمی و مواهب طبیعی است که مانع از تحمیل قواعد دیگری به خود در کاهش تولید سرمایه اقتصادی می گردد و در صورت لزوم می تواند قواعد خود را به گونه ای به دیگری تحمیل نماید که کسب سرمایه اقتصادی او را کاهش دهد. بنابراین می توان اقتصاد مقاومتی را این گونه نیز تعریف نمود:

مدل الگوی ارتباطی شبکه ای از کنش گران تولید، تامین، توزیع و مصرف مستمر و متعادل کالاها و خدمات، در سه سطح خرد، میانه و کلان بر مبنای اصول انقلاب اسلامی است که در جنگ تحمیلی اقتصادی از سوی استکبار جهانی یا ایادی داخلی آن، یا در شرایط بحرانهای اقتصادی داخلی و خارجی با تنظیم روابط بخش اقتصادی با سایر بخش های نظام، الگوی پیشرفت اسلامی و ایرانی را تداوم می بخشد.

مفهوم اقتصاد مقاومتی

اقتصاد مقاومتی یعنی تشخیص حوزه های فشار یا در شرایط کنونی تحریم و متعاقباً تلاش برای کنترل و بی اثر کردن و در شرایط آرمانی تبدیل چنین فشارهایی به فرصت، که قطعاً باور و مشارکت همگانی و اعمال مدیریت های عقلایی و مدبرانه پیش شرط و الزام چنین موضوعی است. اقتصاد مقاومتی کاهش وابستگی ها و تاکید روی مزیت های تولید داخل و تلاش برای خوداتکایی است. و صد البته منظور از اقتصاد مقاومتی واقعی، یک اقتصاد مقاومتی فعال و پویاست نه یک اقتصاد منفعل و بسته چنانکه مقاومت برای دفع موانع پیشرفت و کوشش در مسیر حرکت و پیشرفت تعریف می شود.

بنابراین مسئولان و اندیشمندان باید مراقب باشند در راه رسیدن به اقتصاد پویا در دام اقتصاد بسته و خود محور نیفتند. در واقع هدف در اقتصاد مقاومتی آن است که بر فشارها و ضربه های اقتصادی از سوی نیروهای متخاصم که سد راه پیشرفت جامعه است، غلبه کرد.

سابقه و تاریخ اقتصاد مقاومتی چیست؟

اقتصاد مقاومتی، یک دکترین اقتصادی بومی است و ریشه در تاریخ اقتصاد ایران دارد. اقتصاد ایرانی با مفهوم «کدامایی» شناخته شود؛ کدامایی، الگوی ایرانی معشیت است، که قدمت آن به تاریخ ایران باستان می رسد. حدود ۲۵ سال پیش که در دانشکده های علوم نظامی، تاریخ استراتژی را تدریس می کردم، اقتصاد استراتژیک هر یک از تمدن ها، موضوع جذابی بود که مطالعه ی آن، بقاء آن تمدن یا جامعه را نمایش می داد. تاریخ استراتژیک ایران به ویژه ایران باستان نیز حاکی از بهره مندی ایرانیان از تلقی استحکام

اقتصادی به عنوان مؤلفه‌های استراتژیک است. در حین تدریس تاریخ استراتژی ایران باستان، موضوع بسیار جذاب، موضوع الگوی معشیت ایرانی است که به کدآمایی معروف شد. «آما» و «آمایش» معشیت، در واقع آماده‌سازی و تدارک معاش با منابع موجود است که مؤلفه‌ی اصلی آن «خودکفایی» و استقلال است. کدآمایی، تدارک و آماده‌سازی معشیت عمومی با منابع موجود و بدون وابستگی به منابع بیرونی است. در فرهنگ ایرانی، دو مفهوم کدخدا برای مردان و کدبانو برای زنان، با همین حکمت شناخته می‌شود. حکمت کدبانویی و حکمت کدخدایی، از قوه و توان کسی حکایت می‌کند که می‌تواند بدون بهره‌گیری از منابع بیرونی، و تنها با اکتفا به منابع درونی، معشیت را برآورده کند. کدبانو، زنی است که با آنچه در خانه و مزرعه و آغل گوسفندان در اختیار دارد، زندگی خانواده را سامان می‌دهد؛ غذا، لباس (از پشم گوسفندان)، و سوخت و انرژی (از هیزم و مدفوع حیوانات)، را از منابع اطراف خود تهیه و تدارک می‌نماید. در کنار کدبانو که تدبیر منزل و کلبه می‌کند، کدخدا، مردی است که تدبیر اجتماع و جامعه را نموده و با منابع فرهنگی- اقتصادی- اجتماعی قوم و قبیله و طائفه‌ی خود، روستا را مدیریت می‌کند. فرهنگ کدخدایی و کدبانویی، ریشه در فرهنگ کدآمایی دارد. کدآمایی، دانش ایرانی اقتصاد است که با «اکنونومی» غربی یا همان اقتصاد مدرن تمایز ماهوی دارد. تعریف اکنونومی مدرن این است: «تخصیص بهینه‌ی منابع محدود به نیازهای نامحدود». اما در کدآمایی، تنظیم و تحدید نیازها به منابع موجود است: اولاً نیازها محدود شده و در چارچوب طبیعی برآورد می‌شوند؛ و ثانیاً منابع موجود نه منابع محدود؛ زیرا در تلقی اکنونومی مدرن، روی برخی منابع محدود تمرکز می‌شود که در مالکیت آن‌ها نیست؛ مانند نفت خام. در اکنونومی مدرن، این توجیه پذیر است که منابع محدود نفت در کشورهای اسلامی یا منابع معدنی آفریقا را به روش‌های گوناگون به کنترل خود درآوردند، چون تعریف علم اقتصاد آن را توجیه می‌کند. در واقع پرسش این است که «کدام منابع محدود؟ منابع محدود، مربوط به چه کسی است؟!» اما در کدآمایی، منابع موجود و تحت مالکیت خود مطرح است. از تعریف کدآمایی، قناعت برمی‌آید. پس در کدآمایی، نیازها تعدیل می‌شود، به منابع موجود قناعت می‌شود، و در نتیجه اصل کفایت رقم می‌خورد. نقطه‌ی عزیمت، کفایت منابع و قناعت در نیازهاست. از این نقطه به بعد، با تولید روزافزون، گسترش کیفی و کمی در معشیت پدید می‌آید.

تاریخ اقتصاد مقاومتی را در تاریخ الگوی معشیت ایرانی باید جست‌وجو کرد. الگوی معشیت ایرانی، همان کدآمایی است. کدآمایی در تفکیک و تنظیم نقش‌ها به گونه‌ای جنسیتی مردان را کدخدا و زنان را کدبانو می‌پروراند. نیاز حیاتی امروز جامعه‌ی ایرانی، برای بقاء خود در یک تلقی استراتژیکی، بازتعریف نقش‌های زنان و مردان، در امروزی کردن مفهوم کدبانو و کدخداست. در یک جمله، اقتصاد مقاومتی، دکتربین دانش کدآمایی است که زنان را که بانوی امروزی، و مردان را کدخدای امروزی می‌خواهد.

رهبر انقلاب: اقتصاد مقاومتی؛ الگویی الهام بخش از نظام اقتصادی اسلام و فرصت مناسبی برای تحقق حماسه اقتصادی است. حضرت آیتالله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی با ابلاغ سیاست‌های کلی «اقتصاد مقاومتی» براساس بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی که پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام تعیین شده است، تأکید کردند: پیروی از الگوی علمی و بومی برآمده از فرهنگ انقلابی و اسلامی، عامل شکست و عقب نشینی دشمن در جنگ تحمیلی اقتصادی علیه ملت ایران خواهد شد، همچنین اقتصاد مقاومتی خواهد توانست در بحران‌های رو به افزایش جهانی، الگویی الهام‌بخش از نظام اقتصادی اسلام را عینیت بخشد و زمینه و فرصت مناسب را برای نقش آفرینی مردم و فعالان اقتصادی در تحقق حماسه اقتصادی فراهم کند.

مؤلفه های کلیدی اقتصاد مقاومتی

اقتصادی مردمی

گذر از اقتصاد پول مینا و حرکت به سمت اقتصاد تولیدمینا با حضور و نقش فعال اقشار مردم در تولید ثروت، گسترش کسب و کارهای کوچک و متوسط و تقویت کارآفرینی

اقتصاد دانش بنیان

تجاری سازی یافته های علمی و کسب ثروت از دانش و اتکای اقتصاد به علم و فناوری

اقتصادی با کاهش وابستگی به نفت

کاهش اتکای بودجه و درآمدهای دولت به منابع نفت و گاز و جایگزینی با درآمدهای پایدار مالیاتی، صادرات غیرنفتی، صادرات دانش فنی، مالکیت های فکری و خدمات

تبیین مفهوم مولفه های کلیدی اقتصاد مقاومتی

اقتصادی با ثبات رقابت پذیر

ثبات، شفافیت و انسجام سیاستها، قوانین و مقررات اقتصادی، تقویت رقابت پذیری اقتصاد ملی و کنترل عوامل اصلی ثبات اقتصادی در داخل کشور

اقتصادی با فضای شفاف و سالم

شفافیت گردش اطلاعات مالی و اقتصادی، حذف رانت ها، انحصارات و ویژه خواری ها بویژه در اطلاعات عمومی و اقتصادی

اقتصادی با دیپلماسی فعال

توسعه تعاملات دوجانبه، ارتباطات منطقه ای و جهانی و حضور فعال و موثر در مجامع جهانی و بهره گیری حداکثری از فرصت ها و ظرفیتهای منطقه

اقتصادی درون زا

بهره برداری حداکثری و با بهره وری بالا از ظرفیت ها و مزیت های درونی اقتصاد ایران، عوامل اصلی ثبات و رشد اقتصادی یا منشأ داخلی داشته و یا در داخل کنترل شوند، و اتخاذ راهبرد جایگزینی واردات در کالاهای مصرفی اساسی و استراتژیک مردم

اقتصادی برون گرا

بهره گیری حداکثری از فرصت های اقتصادی منطقه ای و جهانی و تنوع بخشی و توسعه صادرات در بخشهای مزیت دار

اقتصادی عدالت بنیان

ارتقای عدالت اجتماعی با اتخاذ سیاستهای فقرزدایی، برابری فرصت های اقتصادی و آموزشی برای عموم مردم، توزیع عادلانه مواهب نفتی در جامعه، بهبود توزیع درآمدی، سازماندهی و بازمهندسی تامین اجتماعی در کشور و حمایت همه جانبه و کارآمد از کم درآمدها

الزامات تحقق اقتصاد مقاومتی

اقتصاد ایران هم مواجه با بحرانهای اقتصادی و طبیعی است و هم در معرض فشارهای اقتصادی قدرت های معارض ایران است. همچنین رقابت با کشورهای منطقه و اقتصادهای بزرگ نیز در مقابل اقتصاد ایران است بنابراین توسعه اقتصاد مقاومتی از ضروریات سیاست گذاری امروز کشور است

اقتصاد ایران همانند شهر تهران روی گسله های متعدد زلزله قرار دارد که زیستن در آن مستلزم:

- ❑ شناسایی و رصد مداوم این ضربه ها
 - ❑ مقاوم سازی ساختارهای در مقابل ضربه ها
 - ❑ آمادگی و آموزش ساکنان برای مواجهه با این ضربه ها
- وابستگی مخرب به نفت نمونه ای از تاب آوری ضعیف اقتصاد ایران است

برخی از نشانه های مقاومت پایین اقتصاد ایران

۱. وابستگی شدید به منابع حاصل از صادرات نفت
۲. عدم گسترش اقتصاد دانش بنیان و نوآوری محور در اقتصاد ملی
۳. وابستگی تولید ملی به واردات و عمق پایین تولید ملی (عدم تکمیل زنجیره های مزیت دار)
۴. مداخلات گسترده و غیرقاعده مند دولت در اقتصاد ملی
۵. نبود بخش خصوصی توانمند و عدم شکل گیری بازارهای رقابتی
۶. گستردگی اقتصاد غیررسمی و غیرمتمشکل
۷. تخریب منابع طبیعی (آب، خاک، جنگل، مراتع و ...)

سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی نوعی برنامه راهبردی است که ضمن مد نظر قراردادن مهمترین برنامه ها و سیاستهای راهبردی گذشته؛ اهداف و اولویتهای راهبردی جدید کشور را با رویکرد: آینده نگر، تداوم سند چشم انداز و مصون کردن اقتصاد کشور در برابر فشارها و ریسکهای برون سیستمی ارائه می کند.

این برنامه، اهداف و اولویتهای راهبردی اقتصاد کشور در آینده را مشخص کرده و تعیین اهداف، سیاستها و پروژههای اجرایی آن و پیاده نمودن آنها، بر عهده قوای سه گانه و سایر دستگاههای و نهادهای اجرایی می باشد.

هدف سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی

توسعه اقتصاد مقاومتی با تأمین رشد پویا، بهبود شاخص های مقاومت اقتصادی، دستیابی به اهداف سند چشم انداز بیست ساله تحقق می گردد.

الزامات تحقق سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی در بیانات مقام معظم رهبری

- ✓ عزم جدی مسئولان و مدیران اصلی و فعالان مردمی
 - ✓ تبدیل سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی به برنامه و سیاستهای اجرایی
 - ✓ زمان بندی اقدامات
- تعیین سهم (نقش) هر قوه و در هر قوه نیز تعیین سهم (نقش) هر یک از دستگاهها بر اساس شاخصهای مختلف بگونه ای که امکان نظارت و بررسی پیشرفت کار و پایش صحت مسیر فراهم باشد
- هماهنگی میان بخش های گوناگون
 - نظارت در همه سطوح
 - رفع موانع قانونی و قضایی و ...
 - گفتمان سازی
 - پایش و اطلاع رسانی.

در این ارتباط بایستی مرکز رصد قوی و بینایی وجود داشته باشد که به طور دقیق پیشرفت این کار را پایش کنند؛ اطلاعات را گردآوری کنند، پردازش کنند، استنتاج کنند، احیاناً آن حرکتی را که باید در هر مقطعی و هر مرحله ای انجام بگیرد مشخص کنند، برای هر بخشی شاخص سنجش معین کنند، و در نهایت اطلاع رسانی به مردم انجام بگیرد.

- ✓ التزام به مبانی نظری روشن در ارکان تصمیم گیری و تصمیم سازی درباره تخصیص منابع
- ✓ اقناع عمومی و ایجاد گفتمان عمومی درباره اقتصاد مقاومتی
- ✓ هدف قراردادن سند چشم انداز در کلیه برنامه ها
- ✓ تدوین برنامه ششم توسعه کشور مبتنی بر سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی. در این برنامه باید طرحها و پروژه های مشخصی برای تحقق اقتصاد مقاومتی پیش بینی گردد.
- ✓ نظارت بر اثربخشی سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی و برنامه های پیرامونی آن و اصلاح آن در صورت لزوم
- ✓ نظارت بر اجرای سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی و برنامه های پیرامونی آن
- ✓ در کنار الزامات فوق، الزام کلیدی دیگری نیز وجود دارد که در صورت عدم توجه به آن، سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی نیز کم و بیش به سرنوشت سایر سیاستها و برنامه ها دچار خواهد شد

اغلب اهداف و اولویتهای فوق، کم و بیش و با عناوین مختلف در برنامه های گوناگون چند دهه اخیر کشور مورد اشاره قرار گرفته و دغدغه برنامه ریزان و دولتها بوده اند، اما چه شده است و چه موانعی باعث شده که این موارد همچنان دغدغه و اولویت سیاست گذاران در ایران است؟

- آیا منابع انسانی ما از عهده اجرای این سیاستها بر نمی آید؟
- آیا امکانات طبیعی و محیطی کشور، توان پاسخگویی به این اهداف و خطمشی ها را ندارد؟
- آیا محدودیتهای علمی و فناوری عامل ناکامی در نیل به این اهداف و برنامه هاست؟
- آیا افکار عمومی و یا نخبگان مخالف اینگونه اقدامات بوده و با آن همراهی نمی کنند؟
- آیا عوامل خارجی و سیاستهای جهانی مانع تحقق این سیاستهاست؟
- آیا برنامه ریزان و دولتها، به این سیاستها و برنامه ها اعتقاد نداشته و آنرا به اجرا نمی گذاشته اند؟

هیچیک از مواردی که بیان شد عامل به نتیجه نرسیدن سیاستها و خطمشی‌های مطرح شده در قالب سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی در دهه‌های اخیر نبوده و اگر هم احیاناً در این زمینه مؤثر بوده باشند این اثر، تعیین‌کننده نبوده است. آنچه در دهه‌های اخیر مانع اصلی دستیابی برنامه‌های کشور به اهداف متعالی خود بوده، مصرف جاری منابع حاصل از فروش نفت بجای سرمایه‌گذاری آن بوده است. امکان‌پذیر بودن مصرف جاری منابع حاصل از فروش نفت؛ این امکان را که بتوان بدون اجرای برنامه‌ها و سیاستهای توسعه‌ای مانند همانها که در سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی نیز آمده، مشکلات روزمره را حل کرد فراهم نموده است. به عبارت دیگر، اصولاً با وجود درآمدهای نفتی ضرورت و اولویت این سیاستها در عمل منتفی بوده است. وجود و مصرف درآمدهای نفتی در زمینه‌های مصرفی اصولاً ضرورت تولید واقعی، اشتغال واقعی، بهره‌وری، فرهنگ کار، تولید ارزش افزوده، رشد اقتصادی واقعی و ... منتفی می‌سازد. از میان برداشتن این مانع، کاری بسیار سخت و پیچیده است چونکه این موضوع با منافع، عاداتهای مصرفی و ساختار اقتصادی و اجتماعی ساری و جاری در کشور گره خورده است. برای برداشتن این مانع، باید کاری کرد که مردم منافع روزمره و کوتاه‌مدت و بلندمدت خود را در سرمایه‌گذاری درآمدهای نفتی ببینند. این باور در میان مردم با تبلیغات و استدلالهای دولتی ایجاد نخواهد شود چرا که وضعیت سرمایه اجتماعی در کشور ما بسیار فاجعه‌بار است و آنان براحتی بهره‌مندی نقد خود از نفت را با بهره‌مندی‌های نسبی و وعده داده شده برای آینده معاوضه نمی‌کنند. این موضوع در میزان انصراف از دریافت یارانه‌های نقدی آنها تنها چند ماه پس از روی کار آمدن دولتی که ۱۸ میلیون رأی آورد، به وضوح نمایان بود. باید موضوع نحوه تخصیص منابع حاصل از درآمدهای نفت و گاز، تعیین تکلیف شود. این کار، نیاز به یک برنامه عملیاتی مشخص دارد تا تضمین کند که منابع یادشده از بودجه دولت و اصولاً کارکرد مصرفی خارج و در سرمایه‌گذاری‌های پایدار و ماندگار هزینه خواهد شد

سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی

هدف سند چشم انداز بیست ساله: کشور در سال ۱۴۰۴، قدرت اول منطقه در جنبه های مختلف اقتصادی، علمی و فناوری.

- ✓ در مقابل اقتصاد ایران :
- بحرانهای اقتصادی و طبیعی
- تحریم ها و فشارهای اقتصادی قدرت های معارض
- رقابت با کشورهای منطقه و اقتصاد کشورهای بزرگ
- ✓ اندیشهٔ مقام معظم رهبری: اقتصاد مقاومتی الگویی اقتصادی که برای ملتی حتی در شرایط فشار و تحریم، زمینهٔ رشد و شکوفایی را فراهم می کند.
- ✓ توجه ویژه مقام معظم رهبری به مسائل اقتصادی : نامگذاری سال های مختلف با عنوان اقتصادی.

وظایف مجمع تشخیص مصلحت نظام در قانون اساسی

۱. ارائهٔ مشاوره به مقام معظم رهبری در تعیین سیاستهای کلی نظام (به استناد بند ۱ اصل ۱۱۰ قانون اساسی)
۲. پیشنهاد چگونگی حل معضلات نظام که از طریق عادی قابل حل نیست به مقام معظم رهبری (به استناد بند ۸ اصل ۱۱۰ قانون اساسی)
۳. تشخیص مصلحت در مواردی که مصوبهٔ مجلس شورای اسلامی را شورای نگهبان خلاف موازین شرع و یا قانون اساسی بداند (به استناد اصل ۱۱۲ قانون اساسی)
۴. مشاوره در اموری که مقام معظم رهبری به مجمع ارجاع می‌دهد (به استناد اصل ۱۱۲ قانون اساسی)
۵. نظارت بر حسن اجرای سیاستهای کلی نظام (به استناد نامهٔ مورخ ۷۷/۱/۱۷ مقام معظم رهبری)
۶. مشاور رهبری در موارد اصلاح یا متمیم قانون اساسی (به استناد اصل ۱۷۷ قانون اساسی)
۷. عضویت در شورای بازنگری قانون اساسی (اعضاء ثابت مجمع) (به استناد اصل ۱۷۷ قانون اساسی)
۸. انتخاب یکی از فقهای شورای نگهبان برای عضویت در شورای موقت رهبری (به استناد اصل ۱۱۱ قانون اساسی)
۹. تصویب برخی از وظایف رهبری برای اجراء به توسط شورای موقت رهبری (به استناد اصل ۱۱۱ قانون اساسی)
۱۰. انتخاب جایگزین هریک از اعضا شورای موقت رهبری در صورت عدم توانایی ایفای وظایف (به استناد اصل ۱۱۱ قانون اساسی)

۱۱. پیشنهاد چگونگی اتخاذ تصمیم شورای موقت رهبری در مورد وظایف مصرح در بندهای اصل یکصد و دهم که در اصل یکصد و یازدهم تصریح گردیده است.

پیشینه موضوع در بیانات مقام معظم رهبری تأکید در سال های مختلف (بویژه دهه هفتاد به بعد):

- ✓ عدالت اجتماعی (۱۳۷۷)
- ✓ وجدان کاری و انضباط اجتماعی (۱۳۷۸)
- ✓ انضباط اقتصادی و مالی (۱۳۷۹)
- ✓ مبارزه با اسراف و زیاده روی (۱۳۸۰)
- ✓ صرفه جویی (۱۳۸۱)
- ✓ اقتدار ملی و اشتغال (۱۳۸۲)
- ✓ عزت و افتخار حسینی (۱۳۸۳)
- ✓ نهضت خدمت رسانی به مردم (۱۳۸۴)
- ✓ اتحاد ملی و انسجام اسلامی (۱۳۸۵)
- ✓ همبستگی ملی و مشارکت عمومی (۱۳۸۶)
- ✓ نو آوری و شکوفایی (۱۳۸۷)
- ✓ اصلاح الگوی مصرف (۱۳۸۸)
- ✓ همت مضاعف و کار مضاعف (۱۳۸۹)
- ✓ جهاد اقتصادی (۱۳۹۰)
- ✓ تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی (۱۳۹۱)
- ✓ حماسه سیاسی، حماسه اقتصادی (۱۳۹۲)
- ✓ اقتصاد و فرهنگ با عزم ملی و مدیریت جهادی (۱۳۹۳)

اقتصاد مقاومتی در بیانات مقام معظم رهبری

- ❖ در حرم رضوی (۱۳۹۳/۰۱/۰۱)
- ✓ اقتصاد مقاومتی؛ الگوی علمی متناسب با نیازهای ایران است، هر چند بسیاری از کشورها، به دلیل مشکلات اقتصادی اجتماعی خود، به فکر یک چنین کاری افتاده اند. بنابراین رویه اقتصاد مقاومتی، دغدغه دیگر کشورها هم هست؛ مخصوص ما نیست.
- ✓ اقتصاد مقاومتی، اقتصادی درونزا است. یعنی از دل ظرفیتهای کشور و مردم می جوشد؛ اما در عین حال درون گرا نیست؛
- ✓ اقتصاد مقاومتی یعنی مقاوم سازی، محکم سازی پایه های اقتصاد؛ این چنین اقتصادی چه در شرایط تحریم، چه در شرایط غیر تحریم، بارور خواهد بود و به مردم کمک می کند.
- ❖ در دیدار دانشجویان (۱۳۹۱/۵/۱۶)
- ✓ اقتصاد مقاومتی فقط جنبه نفی نیست؛ این جور نیست که اقتصاد مقاومتی معنایش حصار کشیدن دور خود و اجرای کارهای تدافعی صرف باشد؛ اقتصاد مقاومتی یعنی آن اقتصادی که به یک ملت امکان و اجازه می دهد که حتی در شرایط فشار هم رشد و شکوفائی داشته باشند.
- ✓ ورود به میدان عمل اقتصاد مقاومتی، یک عمل صالح است، هر که در این راه عمل و اقدام کند، قطعاً مصداق " و عملوا الصالحات" است.
- ✓ سیاست های اقتصاد مقاومتی تدبیری پویا و بلندمدت برای اقتصاد کشور است و اهداف نظام جمهوری اسلامی را در زمینه اقتصادی برآورده می کند.
- ✓ به مردم در زمینه اقتصاد کمتر بها داده شد؛ بنابراین در اقتصاد مقاومتی باید مردم محوری مورد توجه قرار گیرد.

- ✓ در اقتصاد مقاومتی، مسئولان باید به مسئله اصلاح الگوی مصرف و پرهیز از اسراف و ریخت و پاشهای زائد توجه کنند.
- ✓ اقتصاد مقاومتی، ریاضت نیست. بلکه اگر این سیاستها اعمال شود موجب آسایش و رفاه خواهد شد.

منطق مقاومت

- ✓ منطق مقاومت، بقا و دوام در بهترین وضعیت است.
- ✓ در منطق مقاومت، نوعی فراگیری برای مقابله با نارسائیهها وسازگاری برای رسیدن به بهترین وضعیت وجود دارد.
- ✓ در منطق مقاومت، تسلیم شدن در برابر ضربه ها و رها کردن وضع به حال خود، هیچ معنایی ندارد. زیرا سازگاری برای تداوم بقا و رسیدن به وضعیت براننده، در محور نگاه اقتصاد مقاومتی قرار گرفته است.
- ✓ در اقتصاد مقاومتی، منطق ایجاد وضعیتی که عموم آن را بپذیرند، مورد قبول است. این وضعیت بهترین امکان در هر شرایط است. بنابراین جامعه می پذیرد که برای دستیابی به خواسته هایش باید چارچوب هایی را قبول کند.

تجربیات سایر کشورها

- ❖ مقاوم سازی اقتصاد کشورهای پیشرفته در مقابل اختلال های بازار نفت بعد از تکانه نفتی دهه ۱۹۷۰ از طریق:
 - ✓ ایجاد ذخایر راهبردی،
 - ✓ افزایش بهره وری انرژی و کاهش شدت انرژی،
 - ✓ انرژیهای جایگزین،
 - ✓ سرمایه گذاری در مناطق نفت خیز،
 - ✓ ارتقای فناوری استخراج نفت و گاز و باصرفه نمودن آنها و...
 - ❖ تأکید اجلاس اقتصادی داووس در سال ۲۰۱۳ بر:
 - ❖ مدیریت و رهبری مشکلات و سختی های زندگی بشری به گونه ای که انعطاف پذیری لازم را در برابر چالشها داشته باشد و متقابلا بتواند از فرصتهای در حال تغییر بهره برداری مطلوب را صورت دهد.
 - ❖ تقویت تاب آوری اجتماعی و سرسختی در مقابل مشکلات اجتماعی به نحوی که جامعه به رغم همه آسیب ها بتواند به حیات و بقای خود ادامه دهد.
 - ❖ تأمین رشد پویای اقتصادی همراه با تاب آوری در مقابل چالشها.
 - ❖ گزارش توسعه جهانی ۲۰۱۴:
 - ✓ راه حل چالش ها و مشکلات، پس زدن تغییرات به منظور اجتناب از مخاطرات نیست،
 - ✓ بلکه آماده شدن برای فرصت ها و مخاطراتی است که آن تغییرات را به دنبال دارند.
- بنابراین «اقتصادمقاومتی» تنها مختص ایران نیست.

ضرورت تدوین سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی

- ❖ سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران
- ❖ تحریم های بین المللی : ضرورت مقاوم سازی اقتصاد کشور در مقابل این چالش یا هر چالش دیگر
- ❖ آثار تحریم ها بر اقتصاد ملی
- ❖ محدود شدن بازارهای خارجی و داخلی ایران
- ❖ کاهش رشد اقتصادی و کاهش بهره وری ملی به دنبال کاهش دستیابی به فناوری و دانش فنی وارداتی
- ❖ کاهش منابع مالی دولت و منابع اولیه تولید ملی
- ❖ اخلال در توانایی پشتیبانی از کشور
- ❖ کاهش ذخایر ارزی و بی ثباتی نرخ ارز
- ❖ افزایش بیکاری و تورم و بی ثباتی اقتصادی
- ❖ و...

ضرورت تدوین سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی

- ❖ مواجهه با :
 - ✓ بحرانهای اقتصادی و طبیعی
 - ✓ فشارهای اقتصادی قدرت های معارض با ایران
 - ✓ مقتضیات رقابت با کشورهای منطقه و اقتصاد کشورهای بزرگ
- ❖ برخی از نشانه های ضعف مقاومت اقتصاد ایران
 - ✓ بهره وری ضعیف عوامل تولید،
 - ✓ رتبه ضعیف در شاخص بهبود فضای کسب و کار، (۱۴۷ از ۱۸۹)
 - ✓ رکود تورمی در اقتصاد ایران،
 - ✓ نفخ نظام اداری و دیوانسالاری وابسته به آن، (از ۸۴ تا ۹۲، ۱۸۲٪ رشد مؤسسات دولتی)
 - ✓ وابستگی به درآمدهای نفتی، (مستقیم ۴۵٪، در کل ۷۰٪)
 - ✓ سهم اندک مالیات در بودجه دولت، (۲۹٪)
 - ✓ کسری های بزرگ در بودجه و...
- ❖ برخی از نشانه های ضعف مقاومت اقتصاد ایران
 - ✓ عدم گسترش اقتصاد دانش بنیان و نوآوری
 - ✓ وابستگی تولید ملی به واردات مواد اولیه و فناوریهای تبدیل (عدم تکمیل زنجیره های مزیت دار)
 - ✓ مداخلات گسترده و غیرقاعده مند دولت در اقتصاد ملی، (۱۲۷ از ۱۵۲)
 - ✓ نبود بخش خصوصی توانمند و خطرپذیر
 - ✓ عدم شکل گیری بازارهای رقابتی و رشد انحصار، (۱۹۴ از ۲۱۰)
 - ✓ گستردگی اقتصاد غیررسمی و غیرمتشکل
 - ✓ تخریب منابع طبیعی (آب، خاک، جنگل، مراتع و ...)
- ❖ پیام های مهم نامگذاری سال های گذشته ← اهمیت اقتصاد:
 - ✓ مصرف بی رویه وجود دارد: «اصلاح الگوی مصرف».
 - ✓ در جامعه باید تحرک ایجاد شود: «همت مضاعف-کارمضاعف».
 - ✓ رخوت و یأس اجتماعی: «حماسه اقتصادی».
 - ✓ عقب ماندگی در زمینه فناوری: «نوآوری و شکوفایی».
 - ✓ غلبه دیوانسالاری: «جهاد اقتصادی».
 - ✓ در نتیجه: نیاز به نقشه راه و برنامه عمل مناسب برای تحقق اهداف

ویژگی اصلی سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی

سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی، مبنای برنامه راهبردی است که ضمن در مد نظر قراردادن مهمترین برنامه ها و سیاست های گذشته، اهداف و اولویتهای راهبردی جدید کشور را با رویکرد:

آینده نگری، تداوم سند چشم انداز و مصون کردن اقتصاد کشور در برابر فشارها و تهدیدها، ارائه می کند.

ویژگی های سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی :

(۱) جهادی، (۲) انعطاف پذیر، (۳) فرصت ساز، (۴) مولد، (۵) درونزا (تکیه بر ظرفیت ها و امکانات داخلی)، (۶) پیشرو، (۷) برون گرا (تعامل صحیح با جامعه جهانی)،

اقتصاد درون زا اقتصادی است که:

- ✓ از منابع بالقوه و بالفعل کشور برای تولید ارزش اقتصادی بیشترین بهره را می گیرد.
- ✓ نیروی انسانی کارآمد با تولید سرانه معتنا به دارد.
- ✓ ائتلاف منابع آن کمینه است.

- ✓ رشد اقتصادی روز افزون است.
- ✓ امنیت اقتصادی در آن زبانزد است.
- ✓ کسب و کارها بالنده و پر رونق است.

اقتصاد برون گرا اقتصادی است که:

- ✓ تعامل با کشورهای جهان را فرصت می شناسد و نه تهدید
- ✓ اساس تعامل با جهان ارتقاء منافع دو سویه است.
- ✓ هزینه مبادلات اقتصادی با دیگر کشورها کمینه است.
- ✓ حجم مبادلات تجاری با دیگر کشورها روز افزون است.
- ✓ امنیت سرمایه گذاران و بازرگانان خارجی کاملاً تضمین شده است.

عدالت اجتماعی در حال گسترش است یعنی:

- برای بسط عدالت اجتماعی افزایش ثروت ملی هدف اساسی است.
- فرصت های واقعی مساوی برای همه وجود دارد..
- تمامی معاملات و مبادلات با رضایت طرفین انجام می شود.
- امتیاز ویژه مالی و اطلاعاتی ناپسند و اندک است.
- هر کس به اندازه توانش کار می کند..
- کمک به نیازمندان در راستای توان افزایی آنان است نه حفظ وضع موجودشان.
- آموزش، بهداشت و امنیت بدون تبعیض برای همه فراهم است.
- کالاها و خدمات به قیمت واقعی عرضه می شوند.
- انحصار پیدا و پنهان وجود ندارد..

ویژگی های ساختاری سیاست های اقتصاد مقاومتی

- ✓ درست پیمودن راه از طریق تعیین وظایف تضمین کننده درستی حرکت ، علاوه بر نقشه راه
- ✓ الگویی بومی و علمی برآمده از فرهنگ ارزشهای انقلابی و اسلامی
- ✓ تدبیری بلندمدت برای اقتصاد کشور و نه صرفاً برای گذران دوران فعلی و تحریم و ...
- ✓ پویایی : قابلیت تکمیل و قابلیت انطباق با شرایط گوناگون محیطی
- ✓ افزایش انعطاف پذیری اقتصاد کشور

نتیجه گیری

با توجه به بررسی همه عوامل موثر و زیر سیستم در اقتصاد مقاومتی باید گفت که تحریم ها نمی توانند خلل مهمی برای کشوری با قدرت جمهوری اسلامی ایران و با این مرزهای گسترده و منابع خدادادی ایجاد کنند، کشوری که به خدای متعال اتکا دارد و ملتی استوار و هوشمند است حتماً پیروز این میدان خواهد بود. نظام اسلامی قادر است با برنامه ریزی، تلاش، تدوین استراتژی ها و اقدامات لازم با محوریت اقتصاد مقاومتی، بخش عمده ای از تهدیدهای امروزین را نیز به فرصت تبدیل کند در اقتصاد مقاومتی جامعه در عین تامین معاش و اقتصاد، خود را در برابر آسیب های وارده دشمنان ایمن می کند که نتیجه آن آسیب پذیری کمتر و خودکفایی است.

پیشنهادهات

- ✓ نگاه به اقتصاد بعنوان یک نظام یکپارچه و تدوین برنامه مدیریت بحران اقتصادی در شرایط تحریم
- ✓ تولی گری به جای تصدی گری
- ✓ تاکید بر اقتصاد مقاومتی، رقابتی و مولد
- ✓ برنامه محوری و پرهیز از روزمرگی
- ✓ پرهیز از سیاست زدگی در حوزه اقتصادی
- ✓ ایجاد و تقویت ثبات و امنیت اقتصادی به عنوان پشتوانه فعالیت مولد اقتصادی
- ✓ نگاه فرصت و تهدیدی به جهانی شدن با حفظ اصول و مبانی
- ✓ نگاه به نفت بعنوان دارایی بین نسلی
- ✓ توجه به زیرساخت های اقتصادی داخلی و اقتصاد مبتنی بر نوآوری و دانش بنیان

منابع و مراجع

- [۱] روزنامه ملت، مقاومت اقتصادی از رهگذر اقتصاد مقاومتی، مورخه ۹۱ / ۶ / ۱۸.
- [۲] حسین زاده، محمد، الزامات سال تولید ملی، سایت الف.
- [۳] سخنان حمیدرضا فولادگر، تبلور اقتصاد مقاومتی در دل تحقق اصل ۴۴ نهفته است، خبرگزاری خانه ملت، مورخه ۹۱ / ۵ / ۱۳.
- [۴] سخنرانی حجت الاسلام غلامرضا مصباحی مقدم، رئیس کمیسیون برنامه و بودجه مجلس، محورهای اساسی اقتصادمقاومتی، خبرگزاری فارس، مورخه ۹۱ / ۵ / ۹.
- [۵] لواسانی، سیده زینب، اقتصاد مقاومتی در امتداد جهاد اقتصادی، اقتصاد تبیان، مورخه ۹۱ / ۶ / ۱۱.
- [۶] نریمانی، میثم، ۵ اصل اقتصاد مقاومتی، پایگاه خبری و تحلیلی ندا آنلاین، مورخه ۹۱ / ۵ / ۶.
- [۷] یارمحمدیان، ناصر، آیا تحریم های اقتصادی علیه ایران تاثیرگذارند؟ روزنامه دنیای اقتصاد شماره ۲۷۵۸، مورخ ۹۰ / ۷ / ۴.
- [۸] تک تحریم و بانک اقتصاد مقاومتی، سایت آفتاب، مورخه ۹۱ / ۶ / ۲۷.
- [۹] عزیزیان، رضا، تثبیت نرخ ارز از ملزومات اقتصاد مقاومتی، روزنامه فرهیختگان، مورخه ۹۱ / ۷ / ۶.
- [۱۰] آهنی ها، اصغر، موانع اشتغال زائی درکشور قسمت چهارم، وب اصغر آهنی ها، مورخه ۹۱ / ۴ / ۳.
- [۱۱] ابراهیمی، عباس، «اقتصاد مقاومتی» در سایه تورم زدایی و حفظ سرمایه ایرانی تحقق می یابد، پایگاه اطلاع رسانی اقتصاد مقاومتی، مورخه ۹۱ / ۷ / ۱۵.
- [۱۲] منصوریان، بررسی و مطالعه اصلاح ساختار تشکیلات دولتی و موانع خصوصی سازی، سایت مازندران مورخه ۸۸ / ۷ / ۲۵.
- [۱۳] خبرگذاری تقریب، نقش مدیریت مصرف در اقتصاد مقاومتی، مورخه ۹۱ / ۵ / ۲۲.
- [۱۴] زیدی، باقر، نقش مردم در اقتصاد مقاومتی، روزنامه رسالت، مورخه ۹۱ / ۵ / ۲۲.
- [۱۵] حجت الاسلام روح الله بیگی نایب رئیس اول کمیسیون اقتصادی مجلس، تمام ضعف ها را به حساب تحریم نگذاریم، سایت تابناک، مورخه ۹۱ / ۶ / ۵.
- [۱۶] دکتر عسگری، علی، ۱۸ راهکار در اقتصاد مقاومتی، جام جم، مورخه ۹۱ / ۷ / ۳.